

NAISET, RAUHA JA TURVALLISUUS (1325) JA EU

1325

Suomen Naiset, rauha ja turvallisuus -verkosto on 2006 perustettu asiantuntijaverkosto, joka edistää naiset, rauha ja turvallisuus -teemoja Suomessa ja Suomen työssä globaalisti. Verkostoon kuuluu 25+ järjestöjä ja sekä tutkija-, asiantuntija- ja muita henkilöjäseniä. Verkostoa koordinoi UN Women Suomi. **Verkosto on Suomen meppien tukena 1325-kysymyksissä.**

Verkoston toiveet Suomen uusille europarlamentaarikoille

- **1325-aiheiden käsittely:** Toivomme, että kaikki ehdokkaat nostavat aktiivisesti Naiset, rauha ja turvallisuus -kysymyksiä esille jo kampanjoissaan sekä erityisesti työssään Euroopan parlamentissa sekä täysistunnossa että yksittäisissä valiokunnissa.
- **Valiokuntavalinnat:** Rohkaisemme suomalaisia meppejä osallistumaan valiokuntiin, joissa 1325-teemaa tullaan käsittelemään. Näitä ovat erityisesti naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon valiokunta (FEMM), ulkoasiainvaliokunta (AFET), turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alivaliokunta (SEDE) sekä kehitysvaliokunta (DEVE).
- **Komissaarikuulemiset:** Rohkaisemme kaikkia valittuja meppejä aktiivisesti nostamaan 1325-kysymyksiä komissaariehdokkaiden kuulemisissa sekä täysistunnossa että yksittäisissä valiokunnissa.
- **Budjettivalta:** Toivomme, että suomalaiset mepit korostavat 1325-kysymyksiä budjettipäätöksissä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi tasa-arvorahoituksen turvaamista kehitysyhteistyössä ja naisspesifien tarpeiden huomioimista humanitaarisessa avussa.
- **Naisihmisoikeuspuolustajat:** Toivomme, että kaikki Suomen mepit tekevät aloitteita kiireellisistä ihmisoikeuspäätöslauselmista naisihmisoikeuspuolustajien oikeuksien turvaamiseksi.
- **Strategiatyö:** Toivomme, että mepit osallistuvat EU:n naiset, rauha ja turvallisuus -toimintasuunnitelman sekä sukupuolten tasa-arvostrategian päivittämiseen. Uudessa globaalistrategiassa tulee olla myös vahva 1325-näkökulma.
- **Kansalaisyhteiskunnan kuuleminen:** Rohkaisemme meppejä kuulemaan kansalaisyhteiskuntaa, kun EU:n naiset, rauha ja turvallisuus -toimintasuunnitelmaa sekä sukupuolten tasa-arvostrategiaa päivitetään.

NAISET, RAUHA JA TURVALLISUUS - PÄÄTÖSLAUSELMAT

- **Konflikteilla ja sodilla on merkittäviä sukupuolittuneita vaikutuksia, jotka on monesti jätetty huomiotta rauhanrakennuksessa ja konfliktien ennaltaehkäisyssä ja ratkaisussa.** Esimerkiksi seksuaalista väkivaltaa käytetään sotataktiikkana, jolta erityisesti tyttöjen ja naisten on vaikea suojautua. Lisäksi rauhanneuvotteluiden vetäjistä ja rauhansopimusten allekirjoittajista vain muutama prosentti on ollut naisia viimeisen parin vuosikymmenen aikana.
- **Tilanteen korjaamiseksi YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi yksimielisesti Naiset, rauha ja turvallisuus - päätöslauselman 1325 vuonna 2000.** Päätöslauselman tavoitteena on suojata naisia ja tyttöjä aseellisissa konflikteissa sekä tukea heidän osallistumistaan konfliktien ehkäisyyn ja rauhanrakennukseen. Vuoden 2000 jälkeen YK:n turvallisuusneuvosto on sopinut yhdeksästä lisäpätöslauselmasta eli tällä hetkellä Naiset, rauha ja turvallisuus -pätöslauselmia on 10. Suomen uusin, neljäs kansallinen naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelma julkaistiin vuonna 2023.
- **Europarlamenttivaalit järjestetään EU:n laajuisesti 6.-9.6.2024.** EU on keskeinen toimija naiset, rauha ja turvallisuus (WPS) -agendan edistäjänä multilateraalisessa järjestelmässä. Agendaa edistetään lainsäädännöllä, politiikkatoimien toimeenpanon kautta sekä instituutioiden jokapäiväisessä työssä. Myös Euroopan parlamentilla on tärkeä rooli naiset, rauha ja turvallisuus -kysymyksissä sekä EU:n ulko- että sisäpoliittisissa toimissa.

Miten EU on sitoutunut Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan edistämiseen?

EU toteuttaa tasa-arvoagendaa sekä sisäisesti että ulkoisesti. EU:n perussopimukset velvoittavat EU:n toteuttamaan tasa-arvoa ulkosuhteissaan (mm. EU-sopimuksen artikla 21). Jo vuodesta 2008 EU on ollut poliittisesti sitoutunut toimeenpanemaan YK:n Naiset, rauha ja turvallisuus -päätöslauselmaa, vaikka haasteena onkin ollut se, että sitoutuminen on yleisluontoista, eikä EU:lla ole ollut käytännössä työkaluja toteuttaa tavoitteita. Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaan liittyviä tavoitteita linjataan useissa EU:n poliittisissa strategioissa ja toimintaohjelmissa.

EU:n ensimmäinen sukupuolten tasa-arvoa ulkosuhteissa koskeva toimintaohjelma (Gender Action Plan, GAP I) 2010-2015 korosti etenkin sukupuolittuneen väkivallan ehkäisyä sekä naisten osallistumisen lisäämistä rauhantoimissa. GAP II (2016-2020) nosti myös naisten osallistumista rauhanvälitykseen, neuvotteluihin ja rauhanrakennukseen. GAP III (2021-2025, voimassaoloa jatkettu vuoteen 2027 saakka) vaatii, että 85 % kaikista EU:n ulkosuhdetoimista edistävät tasa-arvoa, mikä vaatii tasa-arvon valtavirtaistamista kaikkeen työhön. Lisäksi tavoitteena on, että 33 % osallistujista EU:n rauhantyöhön ja -projekteihin ovat naisia. EU:n Sukupuolten tasa-arvostrategian (2020-2025) avulla toteutetaan Ursula von der Leyenin johtaman komission antamaa sitoumusta luoda tasa-arvon unioni.

EU:n ulkosuhteita koskeva ihmisoikeusstrategia ja siihen liittyvä toimintaohjelma sekä eri teemoja käsittelevät ihmisoikeussuuntaviivat korostavat naisten ja tyttöjen suojelua väkivallalta. EU:n vuoden 2016 globaalistrategia sisälsi toimia 1325-päätöslauselman toimeenpanosta konfliktinratkaisussa, korosti naisten osallistumista ulkosuhdepäätöksentekoon ja sitoutui sukupuolikysymysten valtavirtaistamiseen kaikissa EU:n aktiviteeteissa. Vuoden 2017 kehityspolitiikkaa koskeva eurooppalainen konsensus korosti, että naisia ei tulisi pelkästään nähdä seksuaaliväkivallan uhreina vaan positiivisina toimijoina konfliktien ehkäisyssä ja ratkaisussa, humanitaarisessa toiminnassa sekä kestävässä rauhassa. Lisäksi konsensuksessa vahvistetaan EU:n tuki seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistämiseen.

Vastatakseen kritiikkiin 1325-toimien heikosta toimeenpanosta EU nimesi vuonna 2015 sukupuolikysymyksistä vastaavan neuvonantajan koordinoidakseen paremmin WPS-politiikkaa ulkosuhteissaan. Vuonna 2021 tehtävää päivitettiin, ja Stella Ronner-Grubačić nimettiin sukupuolten tasa-arvosta ja moninaisuudesta vastaavaksi suurlähettilääksi.

Lisäksi vuoden 2018 naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevat neuvoston päätelmät asettivat naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskevan strategisen toimintamallin sekä toimintasuunnitelman 2019-2024, jotka vahvistavat EU:n tavoitteen toimia malliesimerkkinä WPS-kysymyksissä ja asettavat konkreettisia indikaattoreita tavoitteiden saavuttamiseksi mm. rahoituksen kautta.

Mikä rooli Euroopan parlamentilla on Naiset, rauha ja turvallisuus -kysymyksissä?

Euroopan parlamenttiin valitaan kesäkuussa 720 uutta jäsentä, joista 15 tulee Suomesta. Vaikka Euroopan parlamentilla ei ole suurta toimivaltaa ulkosuhdekysymyksissä, on sillä **erityisen suuri rooli koko unionin budjettikysymyksissä, millä on myös vaikutus 1325-agendan edistämiseen.**

Parlamentti on mukana päättämässä esimerkiksi siitä, kuinka paljon varoja suunnataan EU:n tasarvoa edistävään kehitysyhteistyöhön, naisspesifeihin tarpeisiin humanitaarisissa kriiseissä sekä kenttämissioiden ja -operaatioiden sukupuolineuvonantajille.

Parlamentti voi myös **osallistua kriittiseen keskusteluun.** Vuonna 2017 parlamentti julkaisi esimerkiksi tutkimuksen naisten edustautumisesta, jossa osoitettiin, että ulkosuhdehallinnon sekä unionin kriisinhallintamissioissa ja -operaatioissa on liian vähän naisia johtotehtävissä. Tutkimuksen mukaan kenttäoperaatioiden sukupuoliasiantuntijat työskentelivät ilman tarvittavaa budjettia.

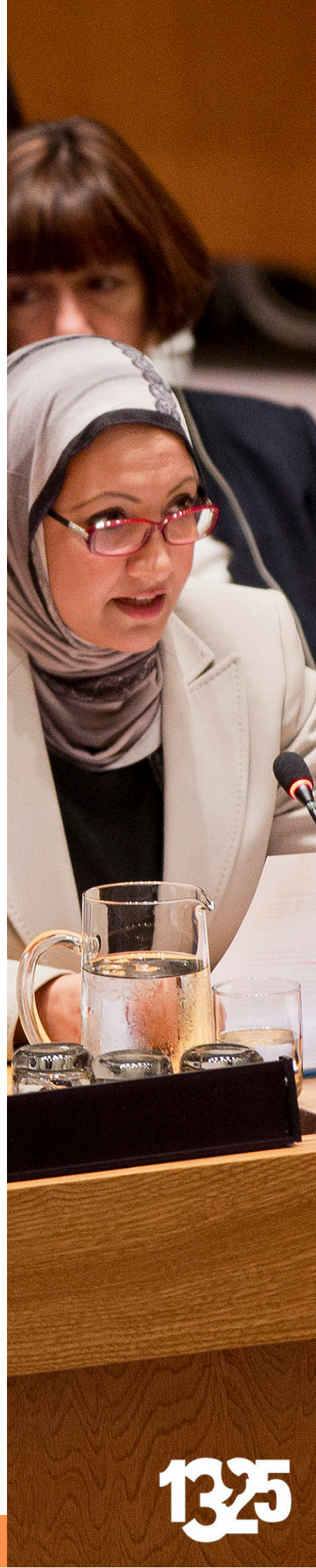
Parlamentin jäsenillä on myös paljon vapautta nostaa esiin tärkeinä pitämiään asioita, tehdä aloitteita ja ehdottaa päätöslausemia, esimerkiksi naisihmisoikeuspuolustajiin liittyen.

Merkittävä osa meppien työstä tapahtuu valiokunnissa. Naiset, rauha ja turvallisuus - kysymysten kannalta tärkeitä valiokuntia ovat erityisesti **naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon valiokunta** (FEMM) sekä **ulko- ja turvallisuuspoliittisia kysymyksiä käsittelevät ulkoasiainvaliokunta** (AFET), **turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alivaliokunta** (SEDE) sekä **kehitysvaliokunta** (DEVE).

Euroopan parlamentti osallistui viime kaudella **lainsäädäntötyöhön**, jolla on konkreettisia tasa-arvovaikutuksia. Esimerkiksi huhtikuussa 2024 parlamentti kehotti merkittäväällä enemmistöllä jäsenmaita sisällyttämään seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeudet, mukaan lukien aborttioikeuden Euroopan unionin perusoikeuskirjaan. Olemme kuitenkin vielä kaukana siitä, että jokaisen itsemääräämisoikeus toteutuisi EU:ssa, ja jos valtasuhteet muuttuvat merkittävästi Euroopan parlamentissa, voi aborttioikeuden edistäminen vaikeutua.

Kehitysyhteistyörahoituksen suhteen Euroopan parlamentti on perinteisesti kannattanut rahoituksen kasvattamista ja sen suuntaamista esimerkiksi seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistämiseen, mukaan lukien humanitaarinen apu jota suunnataan naisten ja tyttöjen erityistarpeisiin kuten henkiä pelastaviin seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin. Tulevan parlamentin kaudella esimerkiksi mahdollinen presidentinvaihdos Yhdysvalloissa voi entisestään kasvattaa EU:n tuen painoarvoa.

Parlamentilla ja sen jäsenillä tulee olemaan tärkeä rooli **17 uuden komissaarin valinnassa**. Suomesta ja kaikista muista jäsenvaltioista valitaan kustakin yksi jäsen. Parlamentti kuulee esimerkiksi kaikkia komissaariehdokkaita sekä äänestää heidän valinnastaan.

Komissiolla on merkittävä rooli sekä EU-lainsäädännön että erilaisten politiikkatoimien valmistelussa. Komissaarien profiilit ja työnkuvat määritellään myös aina kauden alussa. Komission nykyinen puheenjohtaja on mm. kaavailut uuden puolustuskomissaarin viran perustamista, ja uudella EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealla edustajalla tulee olemaan keskeinen rooli 1325-kysymysten edistämisessä EU:n ulkosuhteissa.

EU:n nykyinen naisia, rauhaa ja turvallisuutta koskeva toimintasuunnitelma päättyy vuoteen 2024, ja sukupuolten tasa-arvostrategia vanhenee vuonna 2027. EU:n nykyinen budjettia linjaava rahoituskehys päättyy vuonna 2027 ja uuden rahoituskehysten neuvottelut alkavat todennäköisesti heti uuden parlamentin ja komission aloitettua työnsä.

Lisäksi uusi ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja tulee todennäköisesti julkaisemaan **uuden ulkosuhde- tai globaalistrategian**, joka määrittää painopisteet seuraavaksi viideksi vuodeksi.

Siksi juuri **seuraavalla parlamentilla tulee olemaan merkittävä rooli linjata EU:n toimia Naiset, rauha ja turvallisuus -agendan edistämiseksi tulevina vuosina**.

Lisätiedot:

Verkoston pj: Elina Korhonen (elina.korhonen@vaestoliitto.fi)

Verkoston koordinaattori: Linda-Lotta Luhtala (linda-lotta.luhtala@unwomen.fi)

Ohjausryhmän jäsen, EU-kysymykset: Cecilia Pellosniemi (cecilia.pellosniemi@gmail.com)